

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto
Euroopan sosiaalirahasto

20.9.2010

Maakunnan yhteistyöryhmän
sihteerin katsaus Itä-Suomen
EAKR-toimenpideohjelman ja
Manner-Suomen ESR-
toimenpideohjelman
toteuttamiseen Pohjois-Savosa

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Yleistä

EU:n ohjelmakautta 2007–2013 on toteutettu kohta neljä vuotta. Tosin hitaasti käynnistyneen ohjelman vuoksi vuonna 2007 ei hankepäätöksiä juurikaan päästy tekemään. Pohjois-Savossa EU:n ja valtion tukea Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelmaan ja Manner-Suomen ESR-toimenpideohjelmaan on maakunnan yhteistyöasiakirjoissa osoitettu vuosina 2007–2010 yhteensä lähes 225 miljoonaa euroa (151 M€ EAKR, 74 M € ESR). Tähän mennessä MYR tai sen sihteeristö on puoltanut rahoitusta kaikkiaan 267 hankkeeseen (EAKR 133, ESR 134) yhteensä noin 125 miljoonan euron edestä (EAKR 52 M€, ESR 73 M€). EAKR:n yritystukihankkeita on rahoitettu 214 kappaletta yhteensä noin 72 miljoonan euron edestä. Lisäksi EAKR-toimenpideohjelmassa Pohjois-Savon ELY-keskus on myöntänyt rahoitusta toimintaympäristön kehittämisavustuksiin ja investointeihin yhteensä 6,9 miljoonaa euroa. Vuodesta 2007 Pohjois-Savossa on rakennerahasto-ohjelmien avulla luotu 3 644 uutta työpaikkaa ja 476 uutta yritystä. Aloittavien yritysten määrässä ei ole Finnveran lukuja. Tällä hetkellä Pohjois-Savossa on arviolta noin 100 000 työpaikkaa. Aloittaneita yrityksiä vuosina 2007–2009 on ollut noin 1 120 vuodessa. Samalla ajanjaksolla lopettaneita yrityksiä on ollut keskimäärin 936.

Taulukoissa 1 ja 2 on esitetty EAKR- ja ESR-valtuudet, sidonnat ja maksatukset viranomaisittain Pohjois-Savossa. Taulukosta käy ilmi, että vuosien 2007–2010 valtuutta on vielä sitomatta huomattava määrä molemmissa ohjelmissa. Tätä ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa ohjelmakautta pidetä kovinkaan hälyttävänä. Talouden laantuma on nähty yhdeksi merkittävimäksi syyksi sidonta-asteen alhaiseen tasoon. Tämä on näkynyt ennen kaikkea yritystuissa, mutta myös muu hanketoiminta on jonkin verran hidastunut talouden laantuessa. Taloustilanteen parantuessa myös sidonta-asteen uskotaan kuitenkin parantuvan.

Viranomainen	Valtuus EAKR+valtio 2007-2010	Sidottu EAKR+valtio	Sidottu (%)	Maksettu EAKR+valtio	Maksettu (%)	Sitomatta valtuudesta
Pohjois-Savon ELY-keskus	99,202	69,372	69,9 %	34,685	35,0 %	29,831
Pohjois-Savon liitto	39,146	22,980	58,7 %	11,471	29,3 %	16,166
Liikennevirasto	13,593	11,599	85,3 %	4,921	36,2 %	1,994
Yhteensä	151,941	103,951	68,4 %	51,1	33,6 %	47,991

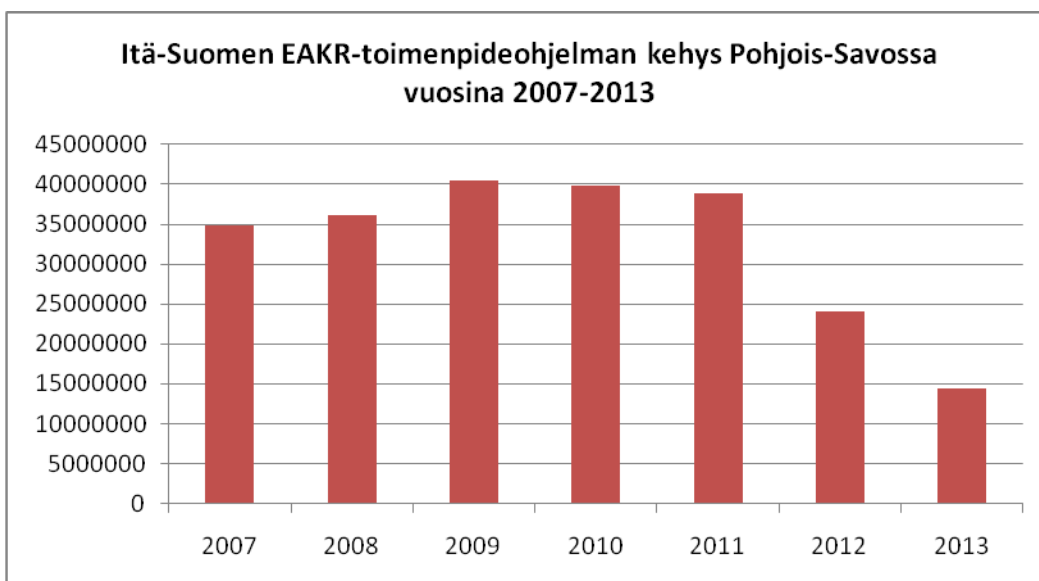
* Pl. Finnvera

Taulukko 1. EAKR-valtuudet, sidonnat ja maksatukset viranomaisittain Pohjois-Savossa 19.8.2010

Viranomainen	Valtuus EAKR+valtio 2007-2010	Sidottu EAKR+valtio	Sidottu (%)	Maksettu EAKR+valtio	Maksettu (%)	Sitomatta valtuudesta
Pohjois-Savon ELY-keskus	73,653	59,116	80,3 %	17,491	23,7 %	14,537
Pohjois-Savon liitto	2,275	1,018	44,7 %	0,104	4,6 %	1,258
Yhteensä	75,928	60,133	79,2 %	17,595	23,2 %	15,795

Taulukko 2. ESR-valtuudet, sidonnat ja maksatukset viranomaisittain Pohjois-Savossa 19.8.2010

Vaikka vuosille 2007–2010 osoitettua EAKR- ja ESR-rahoitusta on vielä sitomatta yli 60 miljoonaa euroa, on syytä huomioida yksi tärkeä asia. Vuonna 2009 työ- ja elinkeinoministeriö päätti siirtää sekä EAKR:n että ESR:n osalta 20 prosenttia vuoden 2013 myöntövaltuutta vuodelle 2009. Tällä tavalla pystyttiin lisäämään käytettävissä olevaa rahoitusta, joka nähtiin tarpeelliseksi äkillisesti muuttuneessa talouden tilanteessa. Vuoden 2010 osalta päätettiin toimia samalla tavoin, mutta 20 prosentin siirto tehtiin vuoden 2012 myöntövaltuudesta. Ensi vuodelle ollaan jälleen siirtämässä 20 prosenttia vuoden 2013 myöntövaltuutta. Tämä johtaa siihen, että vuosille 2012 ja 2013 on jäljellä huomattavasti vähemmän rahoitusta, kuin mitä alun perin suunniteltiin. Tätä tilannetta kuvaa hyvin kuvio 1, jossa on esitetty Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman Pohjois-Savoa koskeva kehys. Kuviosta näkyy, että vuonna 2009 Pohjois-Savon kehys (EU+valtio) on yli 40 miljoonaa euroa. Vuosina 2010 ja 2011 tukien osuus on lähes samaa tasoa. Sitä vastoin vuonna 2012 käytettävissä on enää noin 24 miljoonaa euroa. Vuodelle 2013 jää jäljelle enää noin 14 miljoonaa euroa, joka on yli kaksi kertaa vähemmän kuin huippuvuosina 2009–2011. Vastaavanlainen tilanne on myös ESR-ohjelmassa. Laskevan kehysten vuoksi ohjelmakauden kahtena viimeisenä vuonna hankkeiden priorisoinnin merkitys kasvaa.

Kuvio 1. Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman kehys Pohjois-Savossa vuosina 2007–2013

Pohjois-Savon kehittämisteemat

Teemojen valmistelun taustalla on ollut mm. Itä-Suomen innovaatiostrategia, Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma, seutujen avainhankkeet ja eri yhteyksissä yritysten tunnistamat markkina- ja teknologiamahdollisuudet. Teemojen rahoittajia ja kehittäjiä yhteen kokoavilla kehittämisohjelmilla vahvistetaan erityisesti yrityksiä tukevia tutkimus-, koulutus- ja kehittämispuitteita sekä verkostohankkeita.

Pohjois-Savon maakuntaohjelman painopisteisiin perustuvat teemat ovat:

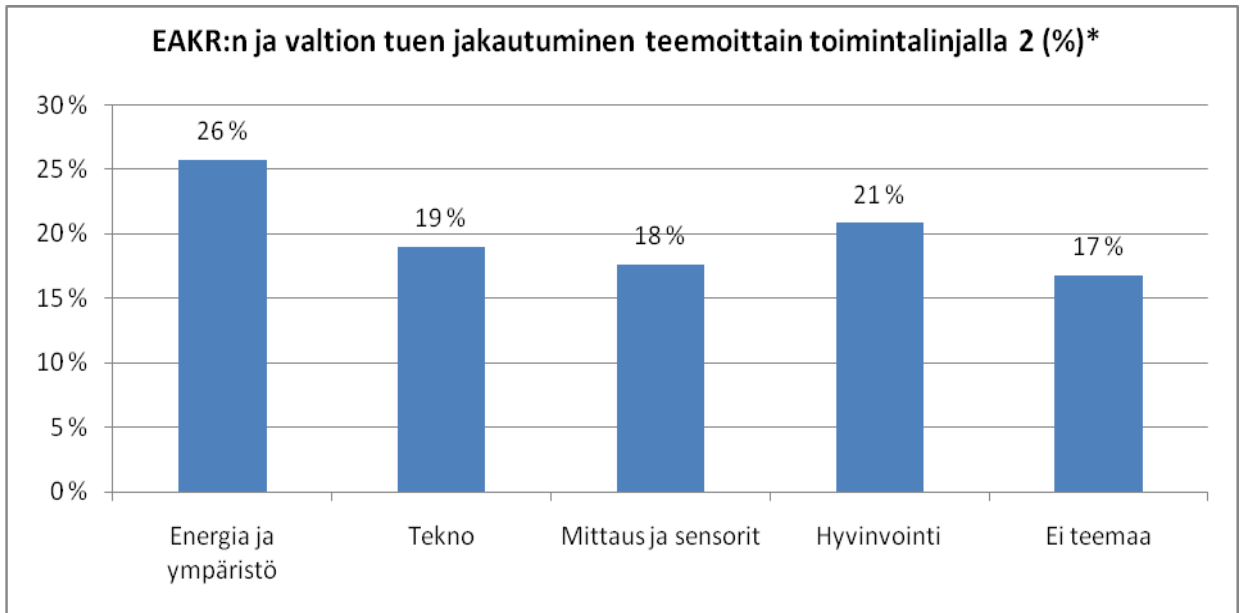
- 1) energia- ja ympäristöteknologia
- 2) teknologiateollisuuden uudet suunnittelu- ja tuotantomenetelmät
- 3) mittaus- ja sensoriteknikka
- 4) hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen

Valittujen teemojen mukaisiin hankkeisiin kohdennetaan vuosina 2007–2010 vähintään 65 prosenttia EAKR-toimintalinjan 2 rahoituksesta. Myös EAKR-ohjelman muiden toimintalinjojen sekä ESR-toimenpideohjelman toimenpiteillä tuetaan soveltuvin osin valittuja teemoja.

Toteutuminen

EAKR-ohjelman toimintalinjalle 2 hyväksytyjen hankkeiden rahoituksesta 83 prosenttia on ollut teemojen mukaista. Kaikista EAKR-ohjelman toimintalinjoille 1-3 rahoitettaviksi hyväksytyistä hankkeista, lukuun ottamatta Finnveran tukia, 59 prosenttia on kuulunut teemoihin. ESR-ohjelmaan hyväksytyjen hankkeiden rahoituksesta 21 prosenttia on ollut teemojen mukaisia.

Kuviossa 2 on esitelty teemoihin hyväksytyjen hankkeiden jakautuminen teemoittain. Kuvion mukaan rahoitus on kohdentunut teemoihin melko tasaisesti, joskin energia- ja ympäristöteknologiateeman hankkeita on rahoitettu hieman muita enemmän.

*MYR:n ja sen sihteeristön puoltama rahoitus

Kuvio 2. EU:n ja valtion tuen jakautuminen teemoittain Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman toimintalinjalla 2 Pohjois-Savossa.

Teemojen kehittämishankkeiden ja rahoituksen etenemistä arvioidaan vuosittain ja tarvittaessa painotuksia muutetaan. Tavoitteena on pitkäjänteinen kehittämiss politiikka, joka ei kuitenkaan estä eteen tuleviin uusiin mahdollisuuksiin tarttumista. Teemojen ohjausryhmät seuraavat ja ohjaavat teematyön etenemistä ja raportoivat Pohjois-Savon liitolle ja MYR:lle. MYR on valinnut teemat vuosiksi 2007 – 2010. Tämän vuoksi MYR tekee lokakuussa 2010 maakunnan yhteistyöasiakirjan hyväksymisen yhteydessä päätöksen teemaohjelmien mahdollisesta jatkosta tai uusien linjausten tekemisestä.

EAKR- ja ESR-tuen jakautuminen seutukunnittain

Seutukunnittain tarkasteltuna valtaosa rakennerahastohankkeiden hallinnoijista on keskittynyt Kuopion seutukuntaan. Kuviossa 3 on esitetty EAKR- ja ESR-tuen jakautuminen hankehallinnoijan sijaintipaikan perusteella. Tarkastelussa eivät ole mukana yritystukihankkeet (EAKR, TL1). 74 prosenttia jaetusta tuesta menee Kuopion seutukunnassa sijaitseville hankkeiden hallinnoijille. Kuopion seutukunnan suurta osuutta selittää ennen kaikkea oppilaitosten sijainti Kuopion alueella ja Pohjois-Savon ELY-keskuksen omantuotannon hankkeet. Suuressa osassa hankkeita hyötyjänä on kuitenkin koko maakunta tai ainakin seutukuntaa suurempi alue. Toisaalta Kuopion seutukunnassa sijaitseville hankehallinnoijille suuntautuvan tuen määrää voidaan myös tarkastella strategisten linjausten tasolla. Uudessa maakuntasuunnitelmassa painotetaan Kuopiota koko maakunnan kasvun veturina.

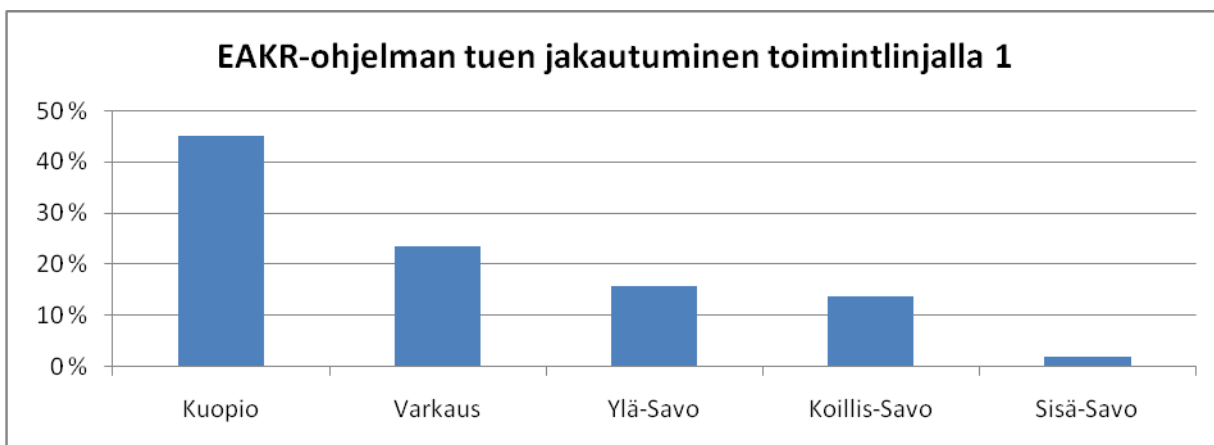

* Ei sisällä EAKR-ohjelman TL1:n hankkeita

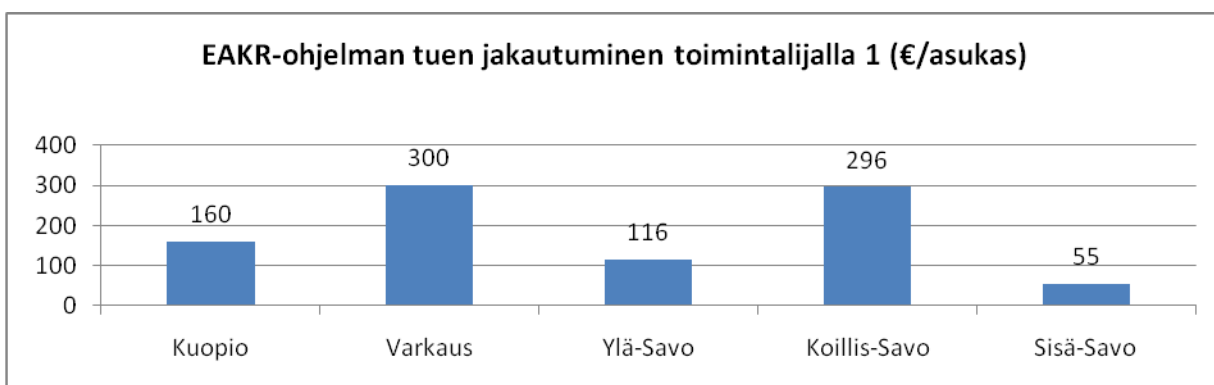
* MYR:n ja sen sihteeristön tekemien päätösten mukaan

Kuvio 3. EAKR- ja ESR-tuen jakautuminen Pohjois-Savossa hankehallinnoijan sijaintipaikan perusteella.

Kuviossa 4 on esitetty EAKR-ohjelman tuen jakautuminen toimintalinjalla 1 Pohjois-Savossa. Tässä yritystukitarkastelussa tuki on jakautunut huomattavasti tasaisemmin seutukuntien kesken. Kuvion mukaisesti Kuopion seutukuntaan on suuntautunut eniten (n. 45 % tuesta) myös yritystukia. Jos tuen jakautuminen suhteutetaan seutukuntien väkilukuun, nousevat Varkauden ja Koillis-Savon seutukunnat merkittävimiksi tuensaajiksi (Kuvio 5).

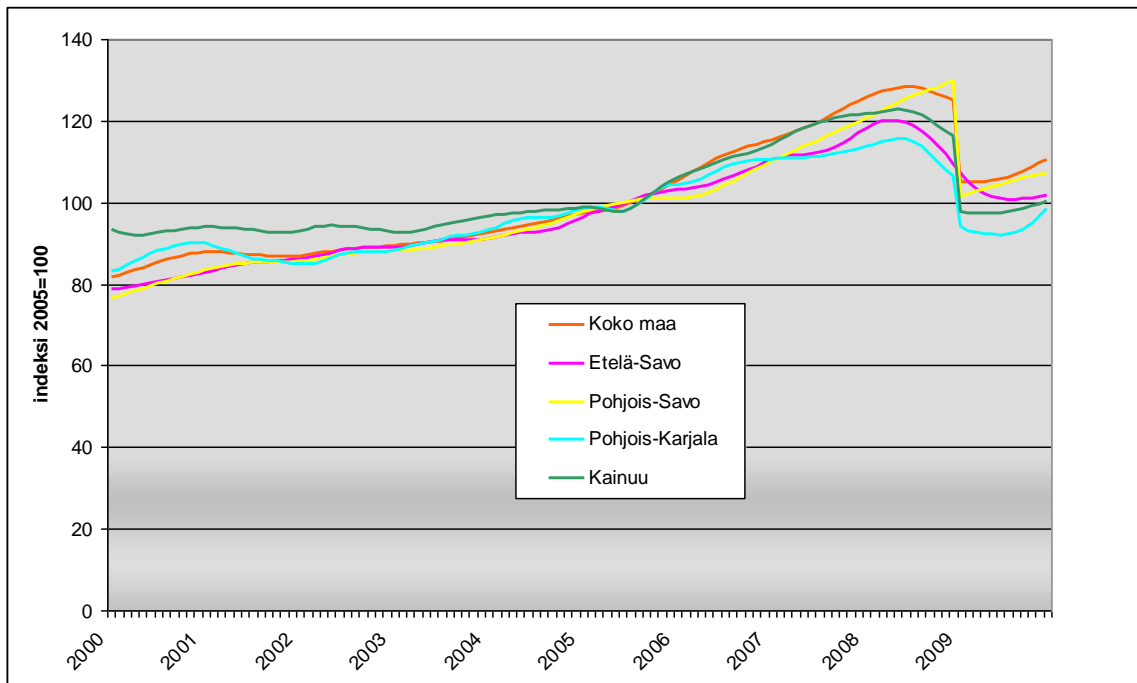

Kuvio 4. Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman tuen jakautuminen toimintalinjalla 1

Kuvio 5. Itä-Suomen EAKR-toimenpideohjelman tuen jakautuminen toimintalinjalla 1 (€/asukas)

Vaikuttavuuden arviointia

Kuvio 6. Yritysten liikevaihdon kehitys Itä-Suomessa maakunnittain 2000-2009

Rakennerahasto-ohjelmien vaikuttavuuden mittaaminen on vaikeaa, sillä rakennerahastotoimenpiteiden vaikutusten erottaminen muusta kehittämistoiminnasta ei ole mahdollista. Tilannetta kuvastaa hyvin kuvan 1 mukainen tilanne. Siinä esitetään yritysten liikevaihdon kehitys Itä-Suomen maakunnittain vuosina 2000–2009. Viimeaikainen talouden laantuma näkyy hyvin kuviossa. Voimme kuitenkin olettaa, että yritysten liikevaihdon supistuminen olisi ollut merkittävämpää ilman rakennerahastojen vipuvaikutusta.

EU-ohjelmilla on Pohjois-Savossa tällä ohjelmakaudella pystytty huomattavasti vahvistamaan oppimis- ja innovaatioympäristöjä. Näitä vahvistavia hankkeita ovat olleet muun muassa lääkekehitykseen liittyvän Promis -keskuksen hankkeet, teknologia-alalle kohdistuva Metallialan innotehdas sekä tuotteiden pinnoittamiseen liittyvä ENC-pinnoitushanke. Elinkeinoelämän kehittämistä ja verkostoitumista on toteutettu muun muassa puualan EastWood -hankkeella sekä teknologia-alan Rautainen Savo-hankkeella. Myös toimintaympäristöjä ja saavutettavuuden parantamista on tuettu merkittävästi. Näistä hyvinä esimerkkeinä ovat Matkuksen yritysalueen rahoittaminen sekä Savonradan nopeustason nostoon liittyvät investoinnit. Yritystuilla on puolestaan voitu mahdollistaa muun muassa litium-ioni akkutehtaan sijoittuminen Varkauden alueelle.

ESR:n voimin on tehty yritystoiminnan kilpailukyvyyn parantamiseen ja toimintaedellytysten turvaamiseen liittyviä toimia. Investointien lisäksi on nähty tarpeelliseksi kehittää yritysjohtoa ja työvoiman osaamista sekä edistää luovien liikeideoiden syntymistä vastaamaan markkinoiden sekä teknologian haasteisiin. Pohjois-Savossa toteutettavia pk-yritystoimintaa edistäviä hankkeita ovat olleet muun muassa yritysten täsmäkoulutukseen liittyvä Oppiva yritys -hanke, omistajavaihdoksiin liittyvä Osuva -hanke sekä asiantuntija-apua taantuman vuoksi vaikeuksiin joutuneille yrityksille tarjoava Yksikään ei huku -hanke.

Työllistymiseen ja työttömiin on vastattu Pohjois-Savon ELY-keskusten omantuotannon hankkeilla, mutta hyviä hankkeita ovat olleet myös pitkäaikaistyöttömien työmarkkinoille työllistymiseen ja yritysten työvoiman saannin turvaamiseen kohdistuva Vire-hanke sekä Koillis-Savossa irtisanotulle työvoimalle kohdistuva Kohti nousua -hanke.

EAKR- ja ESR-hankkeita on myös toteutettu hankepareina useissa hankkeissa. Tällöin EAKR-hankkeessa on hankekokonaisuuteen rahoitettu laiteinvestoinnit ja ESR-hankkeessa koulutus- ja kehittämisosio. Tällainen hankekokonaisuus on toteutettu muun muassa Kuopion Kylmämässä. Siellä EKAR-tuella on toteutettu laiteinvestointeja Metallialan innotehdas -hankkeessa ja DigiLounge toimintaympäristö -hankkeessa. ESR-tuella on puolestaan toteutettu koulutus- ja kehittämistoimia Metallialan Oppimistehtas ja digitaalisen tuotannon tutkimusyksikkö -hankkeessa.

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman ja rakennerahasto-ohjelmien yhteisvoimin on myös pyritty aikaansaamaan vaikuttavia hankkeita. Tosin tehostamisen tarvetta tällä saralla on hyvinkin paljon. Esimerkkinä tällaisesta hankkeesta on Ylä-Savon vesistöjen kuntoon -hanke. Siinä EAKR-toimenpideohjelmasta rahoitettavalla hankkeella edistetään vesistöjen kunnostusta, aktivoidaan asukkaiden omaehtoista kunnostustoimintaa, tuetaan haja-asutuksen jätevesien käsittelyyn liittyvään toimintaan sekä edistetään hoitokunnostusta. EU:n maatalousrahaston (EMR) rahoitusta puolestaan suunnataan maatalouden vesiensuojelun edistämiseen.

Mielestäni MYR ei ole saanut tarpeeksi tietoa puoltamiensa hankkeiden vaikuttavuudesta. Tieto hankkeiden vaikutuksista on jäänyt enimmäkseen rahoittaville viranomaisille tai hankkeille itselleen. Tämän vuoksi ehdotan, että suurimmat ja merkittävimmät hankkeet tai hankekokonaisuudet voisivat tulla itse kertomaan toimistaan ja vaikuttavuudestaan MYR:n kokouksiin. Tällainen käytäntö toimisi ainakin kokouksissa, joissa asialistalla ei ole muita aikaa vieviä asioita.

Lisätietoja hankkeista löytyy rakennerahastotietopalvelusta osoitteesta
<https://www.eura2007.fi/rrtiepa/>